

ภาวะสมองพิการ Cerebral Palsy

ภาวะสมองพิการคือ

ภาวะสมองพิการ หรือ Cerebral Palsy หมายถึง ความผิดปกติทางระบบประสาทที่เกิดขึ้นในทารกหรือเด็กเล็ก โดยมีสาเหตุมาจากสมองที่กำลังพัฒนาที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและท่าทางผิดปกติ เสียหายหรือพัฒนาไม่สมบูรณ์ มีผลทำให้การเคลื่อนไหวร่างกาย การขยับแขนขา ลำตัวใบหน้า ลิ้น รวมถึงการทรงตัวผิดปกติ ซึ่งความผิดปกตินี้จะคงที่และไม่ลุกลามต่อไป

อาการของเด็กสมองพิการอาจมีความรุนแรงมากหรือน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของสมองที่ได้รับ ความเสียหาย เมื่อเด็กโตขึ้นอาการต่าง ๆ มักจะไม่แย่งลงตามเวลา แต่ถ้าไม่ได้รับการวินิจฉัยที่เหมาะสมและไม่ได้รับการรักษาอย่างจริงจัง ก็อาจทำให้อาการแย่ลงได้

ปัญหาและความผิดปกติที่อาจเกิดร่วม

- พิการด้านการเคลื่อนไหวและการเดิน
- ปัญหาการสื่อสาร ภาษาและการพูด
- ความบกพร่องทางสติปัญญาและการเรียนรู้
- สูญเสียการได้ยินหรือการมองเห็น หรืออาจมีอาการตาเหล่ร่วมด้วย
- โรคลมชัก
- อารมณ์และพฤติกรรมผิดปกติ
- กระดูกสันหลังมีความผิดปกติ
- มีปัญหามากกว่า1อย่างร่วมกัน

สาเหตุ

ในปัจจุบันยังไม่ทราบสาเหตุที่ชัดเจนแต่ก็มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางสมองของทารกได้

>> ความเสี่ยงตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เช่น

- ภาวะทารกตัวเล็กในครรภ์
- น้ำหนักแรกคลอดน้อย
- มีการติดเชื้อระหว่างตั้งครรภ์ เช่น โรคหัดเยอรมัน โรคอีสุกอีใส โรคเริม โรคซิฟิลิส การติดเชื้อไวรัสซิกา การติดเชื้อไวรัสไซโตเมกะโลไวรัส โรคท็อกโซพลาสโมซิส เป็นต้น
- มารดาได้รับยา สารพิษระหว่างตั้งครรภ์
- เด็กในครรภ์มีปัญหาสมองขาดเลือดหรือผิดปกติ
- สมองเด็กพัฒนาไม่เต็มที่ในครรภ์
- มารดามีโรคประจำตัว เช่น ไทรอยด์ผิดปกติ ภาวะเลือดออกง่าย เป็นต้น
- การกลายพันธุ์หรือความผิดปกติของพันธุกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมอง

- อุบัติเหตุที่ทำให้สมองของทารกได้รับการกระทบกระเทือนตั้งแต่อยู่ในครรภ์

>> ความเสี่ยงระหว่างคลอด เช่น

- เด็กคลอดก่อนกำหนด
- มีปัญหาคลอดยาก
- มีความเสียหายต่อศีรษะหรือกะโหลกศีรษะในระหว่างการคลอด
- มีภาวะเลือดออกในสมองหรือสมองขาดออกซิเจนในช่วงแรกเกิด

>> ปัจจัยเสี่ยงหลังคลอด

- มีการบาดเจ็บ เลือดออกในสมอง
- ติดเชื้อของสมองภายหลังคลอด
- ภาวะตัวเหลือง
- โรคทางพันธุกรรม เป็นต้น

>> ปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ

- การตั้งครรภ์ทารกแฝด หรือมีทารกในครรภ์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
- มารดาตั้งครรภ์ขณะมีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป
- หมู่เลือดอาร์เอชของมารดาและทารกไม่ตรงกัน

ประเภทเด็กสมองพิการ

- Spastic CP เป็นประเภทที่พบได้มากที่สุดร้อยละ 70 - 80 ของเด็กสมองพิการทั้งหมด จะมีอาการแข็งเกร็งของกล้ามเนื้อโดยเฉพาะแขนหรือขา อาจเกิดขึ้นได้ตลอดทั้งลำตัว มีลักษณะท่าทางที่ผิดปกติของร่างกายปรากฏให้เห็น ได้หลายแบบ คือ

- Hemiplegia คือมีลำตัวและแขนขาเกร็งครึ่งซีก
- Diplegia คือ ขามีอาการเกร็งมากกว่าแขนมากอย่างเห็นได้ชัด
- Quadriplegia คือ แขนและขาทั้งสองข้าง อาการเกร็งมาก
- อื่น ๆ เช่น monoplegia, paraplegia, triplegia พบน้อยมาก

Hemiplegia

Diplegia

Quadriplegia

- Athetoid CP พบได้ประมาณ 1 ใน 4 ของของเด็กสมองพิการทั้งหมด อาการกล้ามเนื้อแข็งตึงหรืออ่อนแรง สลับกันไปมาเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจทำให้มีอาการชักหรือไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ มีการเคลื่อนไหวมากที่มือและเท้า บางรายอาจมีคอเอียง ปากเบี้ยวร่วมด้วย
- Ataxic CP พบได้น้อย มีปัญหาในการทรงตัว สมดุลร่างกาย และการประสานงานของระบบต่าง ๆ รวมทั้งอาจมีอาการสั่นร่วมด้วย มีปัญหาในการทรงตัว สมดุลร่างกาย และการประสานงานของระบบต่าง ๆ รวมทั้งอาจมีอาการสั่นร่วมด้วย
- Mixed CP มีลักษณะสมองพิการมากกว่า 1 ชนิดเกิดขึ้นร่วมกัน

สัญญาณของสมองพิการในทารกหรือเด็กวัยหัดเดิน

- มีทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อล่าช้า เช่น การเงยหน้าขึ้น การพลิกตัว การนั่ง คลานและการเดิน
- มีส่วนของร่างกายที่แข็งหรือห้อยเกินไป
- ชอบใช้ร่างกายส่วนเดียว
- ใช้การถลาที่พื้นแทนการคลาน
- ไม่สามารถยืนได้ถึงแม้ว่าจะได้รับการช่วย

การวินิจฉัยภาวะสมองพิการ

- แพทย์จะวินิจฉัยโรคนี้นอกจากการซักประวัติ ประเมินอาการ ตรวจร่างกาย ตามเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างคลอดหรือหลังคลอด การวินิจฉัยจะทำได้ยากในเด็กอายุน้อยกว่า 6 เดือน ส่วนมากจะทำได้ช่วงอายุ 1-2 ปีขึ้นไปเพราะเริ่มเห็นความผิดปกติชัดเจน และอาจวินิจฉัยด้วยวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติม ดังนี้
- การสแกนสมอง เพื่อตรวจและประเมินความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสมอง โดยอาจตรวจด้วยการสแกนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า การเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ การอัลตราซาวด์ศีรษะ และหากเด็กมีอาการชัก แพทย์อาจตรวจคลื่นไฟฟ้าสมองร่วมด้วย

- การตรวจเลือด เพื่อหาความผิดปกติทางพันธุกรรม กระบวนการทำงานของร่างกาย หรือตรวจหาโรคอื่น ๆ ที่อาจมีอาการคล้ายกับโรคสมองพิการ
- การตรวจอื่น ๆ เช่น ตรวจคลื่นไฟฟ้ากล้ามเนื้อ ตรวจความผิดปกติทางการมองเห็น การได้ยิน การพูด หรือ การเคลื่อนไหว ตรวจความบกพร่องทางสติปัญญา รวมถึงพัฒนาการที่ล่าช้าด้านอื่น ๆ เป็นต้น

แนวทางการบำบัดฟื้นฟู

เด็กสมองพิการมักจะมีปัญหาร่างกายหลายระบบร่วมกัน ดังนั้นการรักษาจึงต้องอาศัยทีมแพทย์และผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาดูแลรักษา โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันและลดภาวะแทรกซ้อนและกระตุ้นพัฒนาการและศักยภาพของเด็กสมองพิการให้ได้สูงสุด สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

- กายภาพบำบัด
- กิจกรรมบำบัด
- อรรถบำบัด
- นันทนาการบำบัด
- การปรับปรุงวิธีรับประทานอาหาร
- การรักษาด้วยยา
- การผ่าตัด
- การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เสริมร่วมกับการรักษา